

HAJDU-BIHARI NAPLÓ

Debrecen

1970 APR 16

A Zeneműkiadó tavaszi könyvújdonságai

LOSONCZI ÁGNES: A ZENE ÉLETÉNEK SZOCIOLÓGIÁJA

Rendkívül izgalmas olvasmányt vesz kezébe az olvasó Losonczy Ágnes: A ZENE ÉLETÉNEK SZOCIOLÓGIÁJA című könyvében. A szerző ugyanis nem kisebb kérdéssel foglalkozik, mint azzal, hogy kinek, mikor, milyen zene kell. – Programja az, hogy a művészet (zene) társadalmi létének folyamatát, a zene mindennapi „életmódját” vizsgálja. Nem elsősorban a zenéről szól, hanem arról, hogy milyen zene milyen igényeket elégít ki, milyen igényeket teremt, és milyen igényeknek nem felel meg. E megközelítés legfőbb erénye és legfőbb nehézsége az, hogy két folyamatszerűen élő, mozgalmassá-változatos közeg (társadalom és esztétikum) nem kevésbé epikus viszonyt indul megragadni – szükségképpen csak mozzanataiban vizsgálhatva a mozgót. Hogy ez a bonyolult feladat, melyet Losonczy Ágnes előszavában játékosan úgy határoz meg, hogy az a „tükrözés tükrözésének tükrözése”, megoldható-e – az a fölmérések és értékelések nagy pontosságán, tudományos egzaktóságán túl azon múlik, hogy a szociológus képes-e a szerzett adatokból az igazán döntő, meghatározó, csomópont értékű észleleteket felismerni s azok fényében elrendezni a többi. A vizsgálódás sikerének talán legdöntőbb feltételét oly módon biztosítja a szerző, hogy a

művészet befogadását, „fogyasztását” el-sajátító tevékenységként veszi szemügyre, abból indul ki, hogy a művészettel való találkozás – sőt e találkozás elmulasztása is – aktivitás a közönség részéről; a művészi termék fogyasztójának a művészet termékéhez való viszonya nem szenvedő, hanem cselekvő. – Az egészséges, reális álláspont másik biztosítéka „A zene életének szociológiájá”-ban az, hogy nem szűkíti elemzését az esztétikum biztos határain belülre, hanem éppen legizgalmasabb kérdésekként azt a látszólagos paradoxont veti fel, amikor elemi szintű vagy eklektikus esztétikai igényeket az esztétikum határain kívül eső „termékek” elégítik ki, vagy tartanak lekötvé. – A tanulmány három, szervesen kapcsolódó részből áll: A művészet igénye – művészet nélkül; A zenei választás társadalmi természete; A zeneértők típusai és a zenei értékek változékonysága. A szöveg között kérdőívektől értékelési táblázatokig megismerkedhetünk a zeneszociológiai felmérés mozzanatainak eszközeivel is – így nemcsak a végeredményt látva, hanem mintegy gyakorlatában is megismerve a zeneszociológus munkáját. A termékeny gondolatokban gazdag tanulmányt bő irodalomjegyzék, valamint jegyzetek teszik teljessé.

között – a kórus házszerzői mellett – a magyar és a világirodalom legjelentősebb baloldali költői szerepelnek.

FEUER MÁRIA: KINEK KELL A MODERN ZENE?

Feuer Mária könyve, a KINEK KELL A MODERN ZENE? rokon is „A zene életének szociológiájá”-val, és jelentősen különbözik is attól. Közös a két tanulmányban a művek és közönségük viszonyára irányuló mély érdeklődés, a sokoldalú, tudományos és szenvedélyes elemzőkészség. Feuer Mária egyetlen – s talán a legpikánsabb – kérdésre keresi a választ; arra, hogy milyen viszonyulási lehetőségek vannak kortárs mű és kortárs közönség között napjainkban Magyarországon egyik nagyvárosában. Vizsgálódásának kiindulási pontja az az emlékeztető „kísérleti hangverseny”, amelyet az elmúlt évben adott Győr városának ifjú zenekara, Sándor János karnagy vezetésével, műsorán Szöllösy András, Lendvay Kamilló, Láng István, Penderecki és Bartók műveivel. E koncert közönsége körében végzett Feuer Mária alaposan és szellemesen kialakított kérdőíveivel sokrétű, értékes felmérést. Szép erénye a könyvnek, hogy nem igyekszik valamiféle mesterségesen egyértelműsített csak optimista vagy csak pesszimista képet kialakítani a vizsgált kérdésről; mind módszerében, mind eredményében a bonyolult, változékonnyalóság valóságos feltárásának törekvése jellemzi. A „Kinek kell a modern zene?” a Zeneélet című sorozat új darabja, problémafelvételében és tárgyalásmódjában hű a sorozat alapvető koncepciójához: gondolkozásra és vitára készítet. Polemikus jellegéről egy-egy fejezetcíme is „árulkodik”: Szereti Ön Bartókot? Szereti vagy érti? Csakugyan szereti? stb. Az érdekes, aktuális tanulmány végén a szerző a függelékben közli a felmérés során használt teljes kérdőívanyagot is. Igen szerencsés a kiadvány „időzítése” is: április 13-án ismét mai művekből álló hangverseny szólalt meg Győrött, s ez időre – az országban először a téma „forrásvidékén” – az ottani könyvesboltokban már megjelent a „Kinek kell a modern zene?”

Fodor Ákos

VONULJATOK KI, CHANSONOK! (A SZALMÁS-KÓRUS ALBUMA)

Többszörösen ünnepi esemény a Szalmás-kórus albumának, a VONULJATOK KI, CHANSONOK!-nak megjelenése. A 40 évvel ezelőtt alakult Szalmás-kórus teljes szövegrepertoárját felszabadulásunk 25. évfordulója tiszteletére jelenteti meg fennállása 20. évében a Zeneműkiadó. Az eredeti stílusú, nagyhatsú munkás-kórus, melyet a Bartók-tanítvány Szalmás Piroska alapított és vezetett, a Horthy-korszak egyik legjelentősebb munkásmozgalmi orgánuma volt. Bátorságával, eredetiségével kivívta a munkások, a baloldali értelmiségiek szeretetét és az uralgó osztályok gyűlöletét. A Szalmás-kórus iskola, színház- és politikai fórum volt. A kórus története sikerek és üldöz-

etések története. Így érte meg fennállásának 10. évfordulóját 1940-ben, s ennek az évfordulónak a tiszteletére a Szalmás-kórus tagjai összeállítottak egy albumot, amely teljes műsorukat tartalmazza – az albumot egy példányban eltették a szabad utókor számára. Az album előkerült, s most ennek hiteles, könyvművészeti és nyomdatechnikai szempontból is példás sokszorosítására sor kerülhetett. A kiadványt Pécsi Antal szerkesztette, aki egyébként az egykorú illusztrációkat is készítette s az ő tanulmányát olvashatjuk a repertoáralbum élén. „A Szalmás-kórus 10 éve” címmel. A nagyon érdekes, szép kötethez Szatmári Antal írt előszót, a kötet dalainak költői és fordítói

A zene életének szociológiája

Losonczi Ágnes tanulmánya

Angol népmesét mondott el Losonczi Ágnes zeneszociológus a varázslóról, aki bosszúból ellopta egy város lakóitól a muzsikát. Bosszú volt-e valóban a varázsló tette? — kérdezte a zeneszociológus, Gyöngyös környéki falvakban, és a válaszoknak csaknem feléből az derült ki, hogy a zene az emberek számára sokkal több, mint koncertteremben megszólaló kottafej. „Zene nélkül rosszabb az ember, mint az állat, mert még az is bőg”. „A zene olyan az életben, mint só a kenyérben: azt ad neki” — jegyezte le a szerző Bartók és Kodály egykori népdalgyűjtő munkájához hasonló buzgalommal a válaszokat.

Annál az általánosságnál, hogy kell-e egyáltalán zene — bár ez sem lényegtelen kérdés —, Losonczi Ágnes természetesen jóval többre vállalkozott. Három terjedelmes részből álló tanulmányában a zenével kapcsolatos jelentékeny kérdésekre kereste a választ. Arra például, hogy milyen szükségletek élnek az emberekben a zene iránt, milyen a minősége és a színvonala a zenei igénynek városban és falun, és végül, hogy miképpen alakultak a zenei értékek az utóbbi években a hangversenyprogram változékonysága nyomán. Mindezt a kérdéskomplexust a szerző tekintélyes vizsgálati anyag alapján térképezte fel.

gést a dzsessz és a szimfonikus zene, a népdal és a szimfonikus zene, valamint az operett és az opera kedvelése között. (Az igazsághoz persze az is hozzátartozik, hogy a magyar nóta és a komoly zene rajongói között kifejezetten negatív ez az összefüggés, hasonlóképpen nem vezet széles út Losonczi Ágnes vizsgálatait szerint az operettől a szimfonikus zenéig. Az érdeklődés itt ugyanis — mondja a szerző — valahol félúton megakad.) A tapintatot ezekben a kérdésekben éppen az jelzi, hogy nagy gondal és megértéssel elemzi a szerző a magyar nóta máig ható uralmát, kiemelt helyét is a zenei szükségletek sorában.

Mindezek a megállapítások hozzájárulhatnak egy differenciáltabb népművelési, művelődéspolitikai program kialakításához is a zenével kapcsolatban. Mert ha Losonczi Ágnes vizsgálatait azt bizonyítják, hogy a szimfonikus zene szeretete szorosan kötődik a művelődés olyan fontos területeihez, mint — rangsorban — a líra, a színház, a film, ugyanakkor a magyar nóta, valamint az irodalom, színház, film között negatív előjelű az összefüggés, akkor nyilvánvaló, hogy a zenei ismeretterjesztést, a zene népszerűsítését is érdemes és hasznos az eddigieknél jobban közönségre állítani. Ha a